

Lenn Riel

LIVE 1 / LIVE 2

Martine Pourchet

Kuzulierez Diougonañ,
Ensellerezh akademiezh Isère

Michel Zorman

Mezeg yec'hedouriezh foran, Cogni-Sciences
Labourva Skiantoù an Deskadurezh,
Skol-veur P. Mendès France, Grenoble

Troet gant Yann Varc'h Thorel

evit Les éditions de la Cigale hag An Treizher

Trugarekadennoù

Diazezet eo ar gourdonañ-mañ d'al lenn riel diwar an imbourc'hoù etrebroadel diwezhañ war an deskiñ lenn. Empentet hag arnodet eo bet e galleg e ser ar programm P.A.R.L.E.R., ur stourmad evit dizarbenn an isleegezh hag ar c'hwitadur skolel, bet kaset da benn adal 2005 betek 2008 e meur a skol e tolpad-kêr Grenoble.

Pal an kez programm a oa bihanaat an digempouez er c'hlasadoù hanbarzh bras enno dre ur pinvidikadur yezhel hag anaoudel a-hed ar c'helc'hiad 2, gant oberiezhoù diougonadel e kerc'henn an diorren barregezhioù kompren, geriaoueg, soniadourel, bonnegañ, kediañ, rielezh, skridaozañ.

Trugarekaat a reomp an holl re o vezañ bet perzh en erbar-se :

- Ar gevelerion ensavadurel : **Ensellerezh akademiezh Isère, Kumuniezh Tolpad kêr Grenoble METRO, Kuzul Rannvro Rhône-Alpes, kêr Echirolles, kêr Fontaine ha kêr Grenoble.**
- Ar bare imbourc'h : **M. Bianco, C. Lequette, G. Pouget.**
- Ensellerion an Deskadurezh Stad : **R. David, H. Kighelman, J. Milési, V. Fréal, F. Tognarelli, V. Willig, E. Finet, D. Reilhan, P. Mercier, J.F. Laslaz.**
- Kuzulierion diougonañ : **Y. Bérard, J. Bottin, M. Coda, S. Ducousset, M. Maugiron, M. Pajon.**
- Ar gelennerion : **R. Bois, F. Boscq, G. Cubas, B. Deplanques, M. Enselaz, A. Gauthier, M. Jacquin, S. Lambert, V. Nemoz, M. Pontonnier, S. Treppo, E. Suivre, M. Thonon, F. Auriel, L. Boch, A. Carreno-Pitiot, D. Carretti, M. Crimier, I. Contiero, S. Caillault, D. Errico, H. Grichine, P. Reynier, C. Rigaud, M. Schmit, V. Martin-Vignerte, M. Broutin, C. Callendret, L. Campos, M. Danan.**

Fellout a ra da Les éditions de La Cigale trugarekaat c'hoazh ar re a zo bet perzh en embannadur ar benveg-mañ : **B. Legast** evit ar c'hrouiñ kevregat, **F. Mirgalet** ha **B. Méténier** evit ergraferezh an embannadur, **T. Redolfi** evit bezañ savet ar vandenn-dreset a skeudenn an dalc'hoù-labour.

www.editions-cigale.com

Doare arverañ

Lenn
Riel

Evit ul labour emsavoc'h

- Dav eo d'an dalc'hoù lenn riel bezañ endalc'het en deskiñ lenn kercent ha derou ar bloaz e live 1 hag e live 2.
- Holl skolidi ar c'hlasad a c'hello pleustriñ warno, ar re amvarrekañ pergen.
- Evel gant kement pleustradur a zo ez eo ret-holl lakaat e pleustr dalc'hoù reoliek gant un hiniennoù hepken evit piaouekaat ar barregezhioù.

Taolenn

Ar rielezh e berr gomzoù	8
Pennaennoù diougonadel	10
Un dalc’h labour e par ur vlinkadenn	12
Dibun an dalc’hoù	18
› Rakluniañ an dalc’hoù	18
› Prientiñ an dafar	18
› Kregiñ ganti	18
› Skoazell d’an ezvonegañ	19
› Labour war ar meizañ.	19
› Lennadennoù hiniennel a vouezh uhel	20
› Displegañ ar fazioù	21
› Arsellout an araokadennoù.	21
› Hag evit mont pelloc’h	22
› Braslun un dalc’h	23
Binvioù dewerzhañ.	24
› GLRM : petra eo ?	24
› Dewerzhañ al live rielezh e Live 1	25
› Dewerzhañ al live rielezh e Live 2.	25
Atersoù savet alies.	26
Evit gouzout hiroc’h	28
Danevell eus an arnod war an dachenn	34
Levrlennadurezh dodennel.	36
Binvioù all	40
› Arsellout an araokadennoù.	40
› Heuilhañ al lennadennoù.	41
› Heuilhañ ar gourdonerezh	42

Ar rielezh e berr gomzoù

- Despizet e c'hell bezañ ar rielezh lenn evel barregezh unan da lenn **aes, buan, difazi ha gant ar c'hwivadoù azas**. Ur varregezh a ra da unan lenn hep strivañ, emsav da ziraez ar meizañ enta.
- Studiennoù zo o deus diskouezet e c'halled kelenn war-eeun ar rielezh lenn gant berzh. Anataet ez eus ganto e oa ur vailhoni ezwerc'het betek re pa zesker lenn. Priziet ha gwellaet e c'hell bezañ al live rielezh en ur bleustriñ war al lenn a vouezh uhel heñchet ha heuliet.

An deskiñ lenn

- Diskouezet ez eus gant an imbourc'hadennoù nevesañ edo ar meizañ o lenn e dalc'h an hegerzadoù o kevaraezañ hennadur resis ar gerioù, an tizh lenn ha rielezh al lenner en un destenn. Peogwir ne c'houlenn ket an hennadiñ gerioù kalz a strivoù siperezh gantañ, e c'hell al lenner riel plediñ da vat gant ar meizañ.
- Adalek al live 1 e tle ar skolidi deskiñ pennaenn al lizherenneg ha kediañ soniadoù ar yezh da zazlenn ar gerioù anezhi. Da gentañ penn e vez hevelep dazlenn gorrek, drailhet, poanius hag e c'houlenn ur striv stenn da chom aketus.

Ur varregezh klok diouti hec’h-unan

- E skeud ar priziadennoù war al lenn a vez graet da geñver an Devezhioù Galv d’ Emaozañ d’an Emzifenn Riezel¹ en em gav un den yaouank diwar bemp gant diaesterioù pe divigoù rielezh lenn e dibenn an eil derez. **El liveoù 4 ha 5 o deus 30% eus ar skolidi ur rielezh izel, hag an hanter anezho (15%) n’int ket gwall riel,** ar pezh a vir outo a gompren aes ar skridoù a lennont.
- Unan eus an doareoù efedusañ da wellaat ar rielezh lenn zo da adlenn meur a wech hevelep tennad un destenn. Emsav eo adlennadur an hevelep gerioù evit tremen eus ul lenn-elfennañ dre gediañ (gorrek) d’ul lenn dre naouaat eeun. Nebeut ha nebeut e tesko ar skoliad strolañ unvezioù ster frammadurel, gouzout arverañ ar poentadur, dibab pegoulz ober ur paouez hag ar c’hwivadoù evit reiñ he ster klok d’un destenn.

Ur pleustr hennadet mat

- Nep pleustradur war ur varregezh a zle bezañ stiet war an kez barregezh. Pa bleustrer war ar rielezh lenn ez eo arabat ponneraat pe skoilhañ an kez oberiezh gant skridoù re hir, re luziet. Dleet eo d’ar pennadoù chom en ardanez ar skolidi gourdonet (eredurezh, geriaoueg...).
- Boas eur da zewerzhañ ar rielezh lenn dre an niver a **C’herioù Lennet Reizh dre Vunutenn (GLRM)**. Kennerzhet e vo emouestl pep skoliad ha kalonekaet e vo da zerc’hel da zeskiñ lenn mar bez lakaet da arsellout e araokadennoù e dibenn pep dalc’h. Ar skiant hon eus dastumet o kas an oberiezh-se gant ar skolidi a ziskouez anat pegen deuriet, ha plijet zoken, e vezont ganti ha pegen broudet e vezont ganti da zeskiñ lenn.
- Dalc’hoù lenn an un destenn a zle bezañ nes a-walc’h an eil d’egile en amzer (2 pe 3 gwech bep sizhun) evit ma c’hallo ar skolidi tennañ gounid eus piaouekadurioù an dalc’h kent. Gant an dibab skridoù a gaver e dornlevr dastumad « Ar Skrilh » e kaver c’hoazh doareoù kinnig d’ar skolidi koulz ha binvioù da heuliañ araokadennoù pep skoliad hag ur reizh-lez d’o dewerzhañ spis.
- **War-raok ez a ar rielezh lenn a-drugarez d’ul lenn reoliek.** Gwellaat rielezh lenn ar skolidi a c’hoarvez eus ul lenn plijusoc’h, deurusoc’h, emsavoc’h. Un niver bras a studiennoù o deus lakaet anat an dra-mañ : ereet strizh eo diarzoukadur an hennadiñ gerioù hag an tizh dilec’hiañ en ur skrid gant an amzer tremenet o lenn ha liested ar skridoù kinniget d’ar skolidi.

¹ Evit ar Stad C’hall.

Pennaennoù diougonadel

Un oberiezh evit an holl

- **Enlakaet** ez eo an oberiezhoù lenn a vouezh uhel da bleustriñ war ar rielezh **en deskiñ lenn** hag e kerc'henn an holl skolidi emañ.
- E live 1 e rank ar skolidi bezañ bet pleustret ur pennadig war al lenn (ezvonegañ, angediañ leñvennoù) a-raok kemer perzh en oberiezhoù rielezh.
- E live 2 e vo aozet an dalc'hoù pleustriñ war ar rielezh adalek derou ar bloavezh-skol. Nebeut ha nebeut e c'hello ar vugale tizhet ganto ul live mat a rielezh dilezel ar gourdonerezh, ha pledet e vo gant ar skolidi all pergen.

Un aozadur azas

- E sigur diarzoukaat an hegerzadoù ha tennañ gounid eus gweredoù ar gourdonerezh e vo aozet dalc'hoù pleustriñ ent-reoliek, 2 pe 3 gwech bep sizhun. Stenn-mat ez int ha padout a reont un ugent munutenn bennak ; en tu-hont ne c'haller ket sachañ war siperezh ar skolidi.
- Aozet e vo ar pleustradegoù rielezh a strolladoù bihan en ur « stal distag », en ur c'horn sioul evit reiñ tro d'an eskemmoù.
- Evit lakaat ar gourdonerezh e pleustr e rankor aozañ ar c'helenn evit ma vo gouestlet ar c'helenn da vat e labour ar strolladig e-pad an dalc'hoù-se : labour emren war oberiezhoù lenn ha skrivañ mestroneiñ mat gant ar skolidi all, aozañ un dalc'h kelenn anspeur gant ur c'hetpar...

Ul labour hiniennel

- Ar strollad gourdonañ ne zle ket bezañ en tu-hont da 4 skoliad ennañ, evit hiniennelaat an eskemmoù ha reiñ tro da bep hini da gemer perzh en oberiezh.
- Dewerzhañ tizh lenn ar skolidi **a-raok kregiñ** gant ar pleustradennoù a roy tro da sevel **strolladoù unvan o liveoù** e-ser azasaat hed ar skridoù kinniget diouzh barregezh ar vugale. Rekis eo an dewerzhadur-se e derou al live 2 pergen, p'emañ dizingal liveoù skolidi ar c'hlasad. E kerz ar c'helenner e vo neuze un dewerzh loc'hañ a roy tro dezhañ da vuzuliañ arakadennoù pep skoliad dalc'h goude dalc'h, hag e dibenn ar gourdonerezh, a-drugarez d'un dewerzhadenn ziwezhañ.

Un dibab testennoù kempoell ha lies

- Gourdonañ a reer ar skolidi diwar un dibab skridoù lies, o hed hag o diaester war gresk. Pep testenn a zle bezañ kempoell a-benn bezañ meizet gant al lennerion.
- Evit ma vo meizet mat pep skrid lennet, e vo dav dibab da gentañ unan azas e hed ouzh barregezhioù ar vugale ha nad eo ket re luziet al live yezh. **Didorr e tle bezañ koulz geriaoueg koulz tenor pep skrid.**
- Ar gerioù bet goulakaet da zianav pe nebeut anavezet gant ar skolidi a vo displeget dezho a-raok o lennadenn. Labouret e vo diwar ar skrid a-hed 2 pe 3 dalc'h, oc'h ober div lennadenn da bep dalc'h, a-raok tremen d'ar skrid da heul.

Un deskiñ a-gammedoù ha luskedus

- Pleustriñ war ar rielezh a ro tro d'al lenner yaouank da vont buanoc'h ha da lenn pishoc'h. Dilec'hiañ a ra aesoc'h en ur skrid dre benn d'al lies arverkoù a c'hell dezastum ; a-gammedoù e stroll aes-ouzh-aes ar gerioù hag e taol evezh ouzh elfennoù ar poentaouiñ evel ar skejoù, ar pikoù, an daouaskoù...
- Dalc'h goude dalc'h e tle an arakadennoù bezañ anat koulz e-keñver an niver (niver a c'herioù lennet, niver a fazioù) koulz e-keñver perzhded (c'hwivadoù, poentaouiñ...). **Ereoù start-tre zo etre perzhded al lenn hag al live meizañ.**

Un dalc'h labour e par ur vlinkadenn

www.editions-cigale.com

Emaomp o vont d'ober un dalc'h lenn riel, en ur lenn asambles, a vouezh uhel ha meur a wech ur skrid bihan.

Kement se a ray deoc'h lenn gwelloc'h ha kompren gwelloc'h.

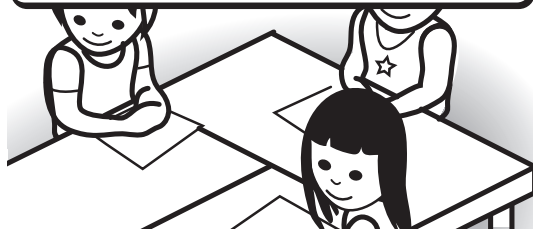
Hiziv emaoimp o vont da lenn penn kentañ « Yoran el liorz ». »

Emaon o vont da lenn deoc'h da gentañ evit ma c'hellot kevout penaos e vez lennet pep ger, hag un eil gwech en ur lakaat an ton, evit ma c'hellot kompren mat ar skrid.

Selaouit mat, goude e komzimp eus pezh ho po klevet.

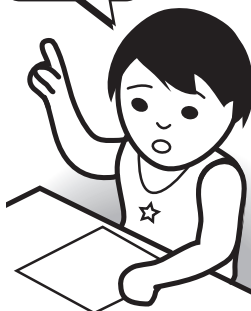
El liorzh emañ Yoran. Laouen eo o sikour Mamm Gozh. Asambles e lakaont had en douar...
Bremañ emañ Mamm Gozh o reiñ dour d'an had.
« Mamm gozh, perak e skuilhez dour war al leur ? »
« N'eo ket war al leur e skuilhan dour, met war an had hon eus lakaet. »

Ha neuze, peseurt gerioù a gavit diaes da lenn.

SKUILHAÑ !

SKUILHAÑ !
Emaomp o vont d'e zibluskañ asambles d'e lenn aesoc'h.

Kregiñ a ra gant S heuliet gant K, /SK/, heuliet gant U : SKU. Goude e kaver ar skrivad 'ilh' da zistagañ evel ur /y/ glebiet gant an 'l', heuliet gant AN a zistager [ã] : /yã/. /sku/+/yã/.

Lavar war va lerc'h Ewen : SKUILHAÑ !

SKUILHAÑ !

Bremañ ez an da lenn ar skrid un eil gwech,
en ur lakaat an ton deoc'h d'e gompren mat.

Heuilhit mat war ho
follenn e keit m'emaon
o lenn.

El liorz
emañ...

Neuze Maodez, ha gallout
a rez displegañ dimp eus
petra e komz ar skrid se ?

Eus ur paotr hag ur
vamm gozh a ya da
labourat el liorzh...

Peseurt gerioù n'hoc'h
eus ket komprenet ?

Lea ?

HAD

Yoran hag e vamm gozh a laka HAD en douar, da
lavarout eo greun a vez lakaet en douar evit kaout
legumaj, bleunioù pe plant all a vounto.

Ha gallout a rit
reiñ skouerioù all
gant ar ger se ?

Had piz bihan hon
deus lakaet er c'hlas !

Pep hini d'ho tro emaoch o vont da lenn div wech ar skrid se e pad ur vunutenn, betek ma lavarin deoc'h paouez.

Klaskit lenn eus ho kwellañ evit ma c'hellot e gompren.

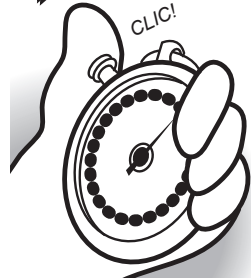

Hiziv ez eo Ewen a grogo. E keit se, Lea ha Maodez, selaouit mat, hep mont war e gomz, en ur heuliañ war ho follenn.

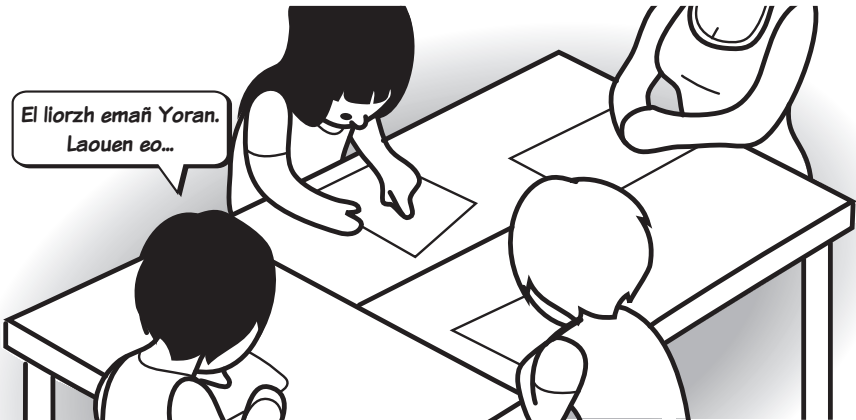
War lerc'h e lavarot dimp hag ankouaet pe faziet eo war gerioù zo.

Ewen, dit da gregiñ...

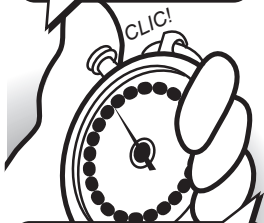
CLIC!

El lorzh emañ Yoran. Laouen eo...

Neuze, evezhiadennoù
hoc'h eus diwar e
lennadenn ?

Lâret en deus REIÑ
DOUAR e lec'h DOUR.

Ewen, sell, DOUR ha DOUAR
gant un A. /DOU/AR. En douar
e vez lakaet an had, met dour
eo a vez roet dezho. Adlenn
ur wech !

DOUR !

Ha klevet hoc'h eus penaos em eus
kenstrollet ar gerioù er frazenn ziwec'h ?

Da gentañ : N'EO KET WAR
AL LEUR, a ya asambles ; ha
neuze : E SKUILHAN DOUR.

En ur genstrolañ ar gerioù evel henn e
komprener gwell ar frazenn.

Kentañ tro e c'hellot
klask ivez kenstrolañ
ar gerioù en ur lenn
ho skrid.

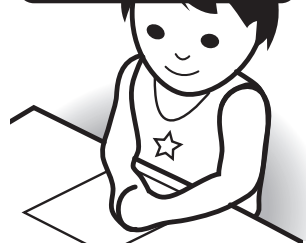
E dibenn an dalc'h en deus lennet pep skoliad ar skrid div wech.

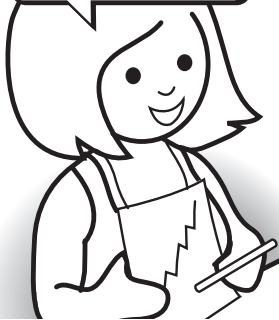
Mat, hiziv en deus pep hini lennet ar skrid div wech.

Emaomp o vont da sellout ouzh hoc'h araokadennoù war va fichennig.

Ewen, sell ouzh da grommenn : lennadenn gentañ, 58 ger gant 3 fazi ; eil lennadenn, 64 ger gant 2 fazi.

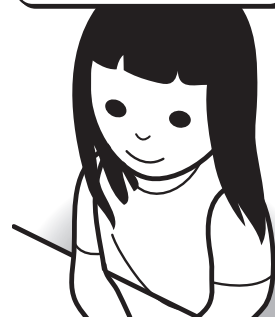
Lennet ec'h eus gant muioc'h a evezh an eil gwech.

Maodez, 59 ger gant 3 fazi da gentañ ; 54 ger gant 5 fazi war lerc'h. Gallout a ri mont war raok c'hoazh.

Lea, 62 c'her gant 4 fazi da gentañ ; 68 ger ha 2 fazi da heul, mat eo !

Brav ! Araokadennoù hoc'h eus graet holl. Kentañ tro e lennimp c'hoazh an destenn mañ div wech.

Tro ho po da vont war raok c'hoazh ha da lenn aesoc'h ar skrid, evit e gompren gwelloc'h.

Dibun an dalc'hoù

Rakluniañ an dalc'hoù

- **Aozañ strolladoù 3 pe 4 skoliad**, ha rakluniañ an dalc'hoù gourdonañ a-hed ar bloaz, 2 pe 3 dalc'h bep sizhun. Pep hini eus an dalc'hoù a bado war-dro 20 mn, ha neket hiroc'h.
- **Dibab skridoù azas o hed hag o live yezh ouzh barregezhioù ar skolidi**. E derou an deskiñ lenn e vo kinniget ar skrid en un nodrezh – ur geneliad arouezennoù - ha gant etrelinenoù bras a-walc'h evit ma c'hallo ar skolidi heuliañ gant o biz lennadenn ar skolaer. Evit pep testenn e vo da zibab etre daou nodrezh.

Prientiñ an dafar

- **Prientiñ an holl zafar rekis a-raok derou pep dalc'h**, en doare ma ne vo ket astalet dibun ar bleustradeg : ur skouerenn eus ar skrid da bep skoliad, ur skouerenn all gant an niver a c'herioù d'ar skolaer, ur follenn heuilhañ hag ur follenn arsellout an araokadennoù (da luc'heilañ diwar an dornlevr pe da voulañ amañ da heul), ur padventer ha kreionoù liv (ul liv da bep skoliad).

Kregiñ ganti

- Da gregiñ gant pep dalc'h ez eo **ret-holl plaenaat eeunañ gwellañ d'ar skolidi palioù ha gouestloù an oberiezh**. Dav vo displegañ pe hini eus al labourioù o do d'ober. An displegadenn-se a roy tro dezho d' emouestlañ aesoc'h er gourdonerezh.

- Pa vez an dalc'h e kerc'henn ar skolidi izelañ o barregezhioù yezh, e klaskor berraat an kez displegadenn derou, ha plaenaat dezho ar c'hefridioù o do d'ober diouzh ma tegouezhint a-hed an dalc'h, nebeut ha nebeut, evit na sammañ o barregezh meizañ betek re.

Skoazell d'an ezvonegañ

- Da zizoleiñ ur skrid en en lenno ar skolaer da gentañ ha **displegañ ar gerioù evit dizarbenn nep diaester**. Lenn an destenn en ur mod gorrek a-walc'h hag en ur bouezañ war bep ger evit ma c'halllo ar vugale a heuilh al lennadenn gant o biz d'o c'havout ha da glevout penaos o distagañ.
- Atersiñ buan ha buan ar skolidi a-zivout ar gerioù a gavont diaes da lenn. An kez gerioù a vo digenaozet, dezrannet ent-mouezhiadel gant ar strollad en ur bouezañ mat war ar soniadoù kenaozet, hag adlennet meur a wech.
- Er skridoù kinniget en dornlevr emañ gerioù zo, a c'hallfe bezañ diaes, plaenaet ha digenaozet diouzh reizhiad al lizherenneg soniadurel. Mar bez ezhomm e c'halllo ar skolaer klokaat ar roll gant gerioù all a c'hallfe bezañ diaes evit ar skolidi (skrivad luziet, pe a gaver nebeut er yezh, hed, ...).
- E skeud an eil dalc'h war ur skrid e tistroior war un nebeud gerioù diaes hepken, a vezo lakaet da zigenoazañ ha da zistripañ adarre a-raok al lennadennoù hiniennel.

Labour war ar meizañ

- E ser dizoleiñ pep skrid e vo lennet un eil gwech gant ar skoaler evit plaenaat d'ar skolidi o c'homprenidigezh hollek anezhañ. Lenn an destenn gant ar c'hwivadoù, evit ma vo aes he meizañ, ha merkañ ar gerioù e-lec'h ma paouez, ma vouta, ma skiltra ar skoaler e vouezh, d'ar skolidi d'o lec'hiañ mat...
- Atersiñ berr-ha-berr ar skolidi war-lerc'h ar skolidi dezho da zisplegañ pezh o deus komprenet, da eskemm, da lakaat e kemm o goulakadennoù, hag ober un diverradenn eus an destenn evit tennañ diouti ar mennoz hollek.
- Ur wech bet meizet ar skrid e vo dav plaenaat d'ar skolidi ar geriennoù a c'hallfe menel evel skoilh d'o c'homprenidigezh tanav. **Plaenaat ster an kez geriennoù en o c'hendestenn**. Un despizadur berr gant gerioù eeun eo a vo roet, pe diskouezet e vo skeudennoù evit anvennoù traezoù, loened...
- Arabat eo kaout aon da zisplegañ kalz a c'herioù, ha darn a gav dimp int anavezet gant ar skolidi zoken. Ar roll a gaver en dornlevr ned int ket klok, anat. Diouzh ar

skoilhoù zo emgavet e c'hallor lakaat gerioù all, skouerioù all pe evezhiadennoù ar vugale.

- A-bouez eo na lakaat re a amzer el labour meizañ. Dleet eo d'ar skrid bezañ meizet mat evit aesaat ar rielezh lenn, o vezañ ma ned eo ket meiz tanav ar yezh na piaouekadur ar c'heriaoueg pal an dalc'hoù-mañ.
- E skeud un eil dalc'h war ur skrid e c'houlennor ouzh ar skolidi da ziverraat e vennoz hollek hepmuiken. Ne zistroior ken nemet d'ar gerioù bet ur skoilh an dro gentañ, a-raok kregiñ gant al lennadennoù hiniennel.

Lennadennoù hiniennel a vouezh uhel

- Tro a roont da ziarzoukaat an hennadiñ gerioù evit gouestlañ ar bras eus aked ar skolidi d'ar meizañ. Evit na c'houlenn re digant gouested siperezh al lennerion yaouank ne lenno pep hini an destenn ken div wech e pep dalc'h, pep lennadenne ne zleo ket mont en tu-hont da 1 vunutenn.

- Displegañ plaen dezho pezh labour zo goulennet ganto da gennerzhañ emouestl ar skolidi e-pad al lennadennoù : « Pep hini a lenno tro ha tro an destenn ur wech kentañ, ha goude-se un eil gwech tro ha tro c'hoazh, d'he lenn gwellañ ma c'hell. » ; « Pep hini a heuilho lennadenne e gamaladed war e skrid dezhañ rak e-keit-se e c'hallo strivañ da anavezout gwelloc'h ar gerioù ha da lenn buanoc'h-buanañ ha gwelloc'h-gwellañ neuze 'ta ».

- A-bouez eo ivez displegañ d'ar skolidi pe laz zo da arverañ ur padventer. Gantañ e c'haller eveshaat ouzh padelezh lenn pep hini ha jediñ an niver a c'herioù bet lennet en ur vunutenn. Un doare ergorek eo da vuzuliañ an araokadennoù. **Padal ne zle ket arver ar padventer broudañ ar skolidi d'ur 'redadeg lenn a-dizh.'**

- Pep lenner a grog e penn kentañ ar skrid. Lenn a ra an hini kentañ diastal betek termen an amzer lakaet. Goulennet ez eus ouzh ar skolidi all da heuliañ an destenn gant o daoulagad ha, mar fell dezho, gant o biz. Merkañ a reont ar fazioù ezvonegañ pe an ankouazhennoù, mar bez, graet gant o c'hamalad lenner. Mar chom ar bugel berr gant ur ger, e c'hell ar skolaer e skoazellañ en ur reiñ menegadoù dezhañ : « Kregiñ a ra ar ger-mañ evel..., distaget e vez al lizherenn-mañ... ».

- Pand eo bet lennet ur wech kentañ ar skrid gant holl skolidi ar strollad, e reer un droiad all en ur cheñch an urzh lenn. Kregiñ da lenn en eil pe en trede renk a c'hell reiñ tro da unan da ezvonegañ aesoc'h gerioù zo ha da chom aketus en ur c'hortoz e dro.

Displegañ ar fazioù

- Goude pep lennadenn ez eo a-bouez **distreiñ gant ar skoliad d'ar gerioù o deus savet kudennoù lenn dezhañ**, evit reiñ tro dezhañ da vont war-raok e skeud e lennadennoù da zont. Distreiñ a reor d'an ankouazhennoù ha war ar fazioù hennadiñ gerioù, en ur o digenaozañ mar bez ezhomm hag en ur c'houlenn outo o adlenn, da blaenaat an diaesterioù a zo emgavet. dav eo d'ar strollad a-bezh kemer perzh evit ma vano aketus ar skolidi na lennont ket.
- A-vareadoù ez eo mat displegañ **perak e lenner ur steudad gerioù zo a-vloc'h**, pezh ne vez ket graet gant ar skolidi drezo o-unan. Dav vo d'ar skolaer diskouez anat ez eo gwelloc'h ha bravoc'h lenn ar bloc'hadoù gerioù-mañ bloc'hadoù en ur ser.
- Pa zeu al lenn da vezañ rieloc'h e c'haller goulenn ouzh ar skolidi da zewerzhañ al lennadennoù diouzh an niver (niver a c'herioù lennet, fazioù hag ankouazhennoù) ha diouzh ar berzhded (c'hwivadoù, paouez diouzh ar poentadur, bloc'hadoù gerioù). Neuze e vo tro da ziskouez an arouezennoù poentaouiñ : gant ar pik hag ar pik-skej e c'haller paouez ; ar pik-estlamm a ziskouez e rank al lenner sevel e vouezh ; ar pik-goulenn e saver ur goulenn... Arabat eo kaout diegi da adlenn ur c'hevarad bennak d'ar skolidi en ur zisplegañ dezho perak e lenner evel-henn.

Arsellout an araokadennoù

- Arsellout ouzh kont an niveroù dalc'h goude dalc'h a ro tro da bep skoliad d' emouezañ ouzh e araokadennoù. Gwelout krommenn e araokadennoù a c'hallo e gennerzhañ da zerc'hel gant ar gourdonañ. Gant e zisoc'hoù e vo broudet e luskedoù.
- Notet eo araokadennoù ar skolidi a hiniennoù. Dav eo merkañ an disoc'hoù bet da gement lennadenn war ar follennoù heuliañ.
- Da geñver pep lennadenn, notañ an ankouazhennoù hag ar fazioù hennadiñ en ur arverañ livioù disheñvel evit pep lenner da blaenaat dezho dazlenn ar c'hrommennoù en diwezh. E dibenn pep lennadenn, jediñ an niver a C'herioù Lennet Reizh dre Vunutenn (GLRM) hag e verkañ war an daolenn heuliañ.
- E dibenn an dalc'h derc'hennañ an disoc'hoù war ar paper milimetret da erouezañ aes o araokadennoù d'ar skolidi. Gallout a ray ar skolaer ober evezhiadennoù da galonekaat al lennerion yaouank.
- Bep ma 'z a ar gourdonerezh, notañ war daolenn heuliañ ar strollad an disoc'hoù bet gant pep skoliad da geñver lennadenn gentañ pep skrid. Kement-se da reiñ tro da wiriañ araokadenn pep skoliad a-hed ar gourdonerezh.

Hag evit mont pelloc'h ganti

Aliañ a reer da astenn ar gourdonerezh gant oberiezhoù lenn da bleustriñ war ar rielezh a-stroll. Ar pal zo kreñvaat an hegerzadoù en ur vrasaat deur ha lusked ar vugale d'al lenn a vouezh uhel.

Lennadennoù c'hoariet

- Lakaat ar skolidi da lenn un emziviz etre daou pe vuioc'h a dudenn. Hevelep oberiezh a ra d'ar gourdonañ lenn a vouezh uhel bezañ kempoellek. Dav eo d'an kez emzivizoù kaout frazennoù hir a-walc'h (20 ger da nebeutañ).
- Ret-holl eo prientiñ al lennadennoù gant ar skolidi a-raok an oberiezh : lenn an emziviz div wech evit ma c'hallint e biaouekaat, ken evit an ezvonegañ ken evit ar c'hwivadur. Lezel war-lerc'h ar skolidi d'e adlenn didrouz meur a wech, dezho da zibab un dudenn ha da ginnig ul lennadenn d'ar c'hlasad.

Lennadennoù a-genvouezh

- C'hoarvezout a reont a lakaat ur strollad skolidi da lenn a-genvouezh. Emañ an un destenn ganto ha strollet int dre liveoù lenn, da lavarout eo o deus well-wazh an hevelep tizh lenn. Ar skridoù aesañ d'ober hevelep oberiezh ganto eo an testennoù dezho ur framm arreadek pe skridoù barzhoniel.
- Lenn an destenn ur wech kentañ da reiñ tro d'ar skolidi da glevout an holl c'herioù. Ha, kerkent ha d'an eil lennadenn, ha pand emgavont darev, emlakaont da lenn a-genvouezh gant al lenner kentañ. Gallout a reor lenn an un destenn 4 pe 5 gwech diouzh renk, ar skolidi o vezañ aet diwar o lennadenn a c'hallo adstagañ ouzh ar c'hor pa fello dezho.

Dibun an dalc'hoù lenn riel

Kinnig palioù an dalc'h

Lennadenn 1^{añ} ha
skoazell d'an ezvonegañ

2^{vet} lennadenn ha
labour meizañ

Lennadennoù hiniennel a
vouezh uhel

Displegañ an
ankouazhennoù ha
fazioù hennadiñ

Arsellout hag emouezañ
an araokadennoù

Binvioù dewerzhañ

GLRM : Petra eo ?

- Muzuliet e vez ar rielezh lenn dre an niver a C'herioù Lennet Reizh dre Vunutenn (GLRM). Teir elfenn zo ezhomm da zewerzhañ ar GLRM : an niver a c'herioù bet lennet gant ar skoliad, padelezh al lennadenn bet padventet, hag an niver a fazioù hennadiñ gerioù graet gant al lenner.
- Evit jediñ ar GLRM ez eo dav lemel an niver a ankouazhennoù hag a fazioù hennadiñ diouzh an niver hollek a c'herioù bet lennet gant ar skoliad hag e rannañ dre an niver a vunutennoù eo bet o lenn.
- Muzuliet e vo ar GLRM div wech, a-raok ha war-lerc'h ar prantad gourdonerezh en askont da zewerzhañ araokadennoù ar skolidi. E-kerz ar gourdonerezh e vo muzuliet ar GLRM gant ar skolaer goude pep lennadenn e sigur heuliañ gant ar skoliad krommenn e zisoc'hoù en ur reiñ kalon dezhañ da zerc'hel ganti.

Dewerzhañ al live rielezh e Live 1

- Gallout a c'haller kregiñ da bleustriñ war ar rielezh lenn gant skolidi al Live 1 kentizh ma c'hellont **lenn o-unan 20 ger da nebeutañ eus ur skrid dianav, en ur vunutenn, ha gant 4 fazi d'ar muiañ.**
- Daskoulzet e vo derou an dalc'hoù lenn riel diouzh barregezhioù ar skolidi. Gallout a ra ar gourdonerezh kregiñ e kerz trimiziad kentañ ar bloavezh-skol.
- E derou ar bloaz e c'hallor dewerzhañ live rielezh skolidi al Live 1 gant n'eus forzh pe skrid studiet er c'hlas gant ma ne vo ket ennañ diaesterioù dibarek da veizañ pe da ezvonegañ evit ar skoliad.

Dewerzhañ al live rielezh e Live 2

- E-sigur sevel strolladoù kempouez a-raok kregiñ gant an dalc'hoù lenn riel ez eus roet testennoù mentet. Reiñ a reont tro ivez, e-kerz ar gourdonerezh, da zewerzhañ hag ezhomm zo da zerc'hel gant an dalc'hoù labour gant skolidi zo.
- Stalonet eo bet an daou skrid kinniget ganimp. Da lavarout eo ez int bet lennet, evel m'emañ kinniget en hon dornlevr, gant un niver derc'houezus a skolidi eus al Live 2. An kez labour zo bet graet diwar skridoù gallek, diouzh un argerzh skiantel resis-tre. O c'hevataloù brezhonek n'eus ket anezho pa n'eus ket bet tro da stalonañ ent-skiantel troidigezh an kez skridoù.
- Evit abegoù a riktet skiantel n'emañ ket an kez skridoù en dornlevr-mañ ha dav eo dewerzhañ c'hoazh araokadennoù ar skolidi oc'h ober gant an dornlevr « Fluence CP-CE » a gaver e ti Les éditions de la Cigale.

Atersoù savet alies

Pe laz lenn meur a wech an un destenn ?

- Dre adlenn e c’haller gwellaat diarzoukadur an hennadiñ dre anavezout war eeun ar gerioù (anez ober gant ar c’hediañ soniadoù). Reiñ a ra tro, c’hoazh, da gaout arlañs lenn pand emgav al lenner gant ur strollad kevreadurel a c’herioù. Lenn ar strolladoù-se a yelo war ziarzoukaat d’e dro ivez. Dre adlenn e c’haller gwellaat al live lenn o pleustriñ war ar c’hwivadur c’hoazh.

Ha ne roer ket an tu kreñv d’an eñvoriñ kentoc’h eget d’an ezvonegañ ?

- Re hir eo ar skridoù evit ma c’hallo ar skolidi o eñvoriñ en ur ober div pe peder lennadenn zoken. Anavezet eo ganto amkanioù an oberiezh : uhelaat an tizh hag ar spisted lenn a-benn gwellaat ar meizañ. Mar bez adlennet gant darn ar skrid dindan eñvor e raint fazioù diouzh ret : ankouazh gerioù, lakaat ur ger e-lec’h unan all... E dibenn o lennadenn ne c’hwito ket o c’hamaladed d’e lavarout dezho.

Ha padus eo an araokadennoù ?

- Pa zeu unan da vezañ lenner riel ez a an hennadiñ gerioù war aesaat : meizañ a ra gwell ; deurusoc’h e teu al lenn da vezañ ; hir-ouzh-hir e teu an amzer gouestlet d’al lenn a-youl-gaer. Anat eo koulskoude ne c’hell gounid an araokadennoù padout ken nemet pa zalc’h al lenner d’ul lenn reoliek.

Hag e kerc'henn an holl skolidi ez eo an kez oberiezh ?

- Adalek derou bloaz al Live 1 ez eo ebarzhet ar pleustradegoù rielezh en deskiñ lenn hag e kerc'henn holl skolidi ar c'hlasad. Bep ma'z a ar gourdonañ e c'hell skolidi al Live 2 bet tizhet ganto ul live rielezh uhel a-walc'h disterniañ. Ar skolidi all a gemero perzh ennañ hepmuiken.
- An holl skolidi a c'hell kaout plijadur gant an oberiezh-se enta. Goude ma paouez ar re wellañ abretoc'h, e vo kresket o flijadur o lenn evelkent.

Peseurt dealfoù da zewerzhañ live ar skolidi ?

- Gallet ez eus muzuliañ araokadennoù ar skolidi gourdonet a-drugarez d'ar studiennoù etrebroadel ha d'al lennadegoù arreadek arnodet adalek al Live 1 diwar ar skridoù stalonet.
- Gallout a reor diazezañ war ar c'heitadoù da heul (niver a C'herioù Lennet Reizh dre Vunutenn) evel dealfoù lenn riel :

Live 1	Ebrel : 30	Mezheven : 40
Live 2	Genver : 60	Mezheven : 70
Live 3	Genver : 90	Mezheven : 100

Ha ne fast ket ar skolidi ?

- Plijout a ra kalz d'ar vugale lenn a vouezh uhel evel ma ra an oadourion. An kez gourdonerezh a ro tro dezho da veizañ an araokadennoù o deus graet en ur ober daou zalc'h labour. Emouestlet int da vat er c'hefridioù zo goulennet outo. Anat e vo o lusked hag o siperezh ken en ur sellout outo ouzh o seveniñ. Boull eo an oberiezhoù skol a c'hell talvoudekaat ken buan emouestl ar skolidi.
- Labourat a strolladoù bihan kempouez o liveoù rielezh (4 skoliad d'ar muiañ) a ro tro da bep skoliad da vont war-raok diouzh e lusk. Ewel-se e c'haller argemmañ an oberiezh ivez en ur ginnig, bep ma 'z a ar gourdonañ, skoroù lenn azas ouzh barregezhioù ar skolidi.

Evit gouzout hiroc'h

- Al lennerion riel zo lennerion efedus, a lenn aes, hep fazi hennadiñ gerioù, gant ur c'hwivadur dezho o-unan. Krennus eo an kez barrezh, a reer rielezh lenn anezhi. Reiñ a ra tro da lenn hep striv ha plaenaat an hent davet meizañ.
- Enklaskoù zo ⁽²³⁾ o deus roet un diazez damkanel d'an arvez-se eus al lenn ha studiennoù kantouezel zo o deus dewerzhel penaos e c'halled kelenn ar rielezh lenn war-eeun ha gant berzh. Lakaet o deus a wel, c'hoazh, edo ar meizañ o lenn e dalc'h, ent-strizh, ar piaouekadurioù a ro tro da ezvonegañ ent-spis (hennadiñ spis ar gerioù) ; e dalc'h an tizh lenn ; e dalc'h ar rielezh ma c'hell ul lenner en em lec'hiañ ha dilec'hiañ en ur skrid.
- Piaouekaet e vez ar rielezh lenn en ur bleustriñ gant al lenn a vouezh uhel pergen. Alies e vez dilezet an kez mailhoni en deskiñ lenn ⁽²⁾.

Stad war an divigad rielezh lenn

- Ur studienn graet gant an Ensavadur Dewerzhañ an Araokadennoù en Deskadurezh (2), er Stadoù-Unanet, diwar ur standilhon skolidi Live 4 he deus diskouezet e oa 44 % anezho na lennent ket riel, ha pa veze roet dezho da lenn skridoù bet lennet ganto endeo. Lakaet he deus a wel c'hoazh e oa ul liamm etre ar rielezh lenn hag ar meizañ o lenn. **Diaes eo d'ar skolidi a lenn gorrek meizañ ar pezh emaint o lenn.**

Hag e Gall ?

- Tro zo roet da respont hevelep goulenn gant ar briziadenn lenn riegel aozet bep bloaz e-skud an Devezhioù Galv da Aozañ an Difenn Riezel.

Disoc'hoù an Devezhioù-se e 2006⁽¹⁰⁾ a ziskouez anat diaesterioù e 3 domani barregezhioù : un diarzoukaat lav eus ar gwikefreoù o talvoud d'an hennadiñ gerioù (stadañ kement-se zo nesaat ouzh pezh a reomp kudenn a rielezh anezhañ), ur varregezh lavar re skort (geriaoueg...), ur pleustr divigat eus ar c'heweriañ kemplezh rekiz evit meizañ nep skrid.

- Diwar an disoc'hoù-se e c'hellomp rannañ ar yaouankizoù gall 18 vloaz pe ouzhpenn e tri rumm : ar yaouankizoù lenner efedus, ar yaouankizoù skort o fiaouekadurioù, ar yaouankizoù skoilhoù ganto o lenn.

78,7 % eus ar yaouankizoù zo lennerion efedus. Tizhet o deus ul live meizañ azas da vestroniañ liested ar skridoù. 14,4% anezho o deus divigoù bras en argerzhioù diarzoukaet engwezhiat en hennadiñ gerioù (spisted ha tizh). Arc'hwelel eo o lenn a-drugarez d'ur belladur kempouezañ efedus. Gouezet o deus azasaat ouzh o zizh lenn, adlenn ha derc'hel d'ur striv sipañ hag eñvoriñ dibar. Koulskoude ez int gorrekoc'h eget an niver keitat hag en arvar emaint, goude o remziad-skol, da chom hep lenn na skrivañ en askont d'ar striv o deus d'ober da chom aketus. Ha mar paouezont da lenn ha da skrivañ e vo o barregezh en argoll ha gallout a raint koll o efedusted oc'h arverañ skridoù.

9,6% eus ar yaouankizoù zo lennerion skort. Dalc'het int o veizañ en abeg d'un divig geriaoueg. Kempouezañ a reont evit ul lodenn, ar pezh a ra dezho tizhout ul live meizañ bennak. Evit 2,6% anezho ez eus ken un divig geriaoueg ken un divig er gwikefreoù diarzoukaet da hennadiñ gerioù.

11,7% eus ar yaouankizoù zo diaes dezho lenn. Evit 5,7% eus tud an trede rummad-se ned a ket ar gwikefreoù diarzoukaet diazez d'an hennadiñ gerioù en-dro.

- Da glozañ ganti ez eo anataet gant dewerzhadur an Devezhioù Galv da Aozañ an Difenn Riezel ez eus un divig en argerzhioù diarzoukaat engwezhiat en hennadiñ gerioù evit 22,7% eus ar yaouankizoù (27,3% eus ar baotred, 17,1% eus ar merc'hed) goude 14 vloaz skol. Mar sell an kez divig rielezh ouzh an hanter eus ar veizerion skort ha lakaet diaes bras, e sell ivez, padal, ouzh ur bempvedenn eus ar veizerion efedus.

En holl e sell an kez divig rielezh ouzh muioc'h eget un den yaouank diwar bemp.

Dedro keal ar rielezh ha diarzoukaat al lenn

- Un tregont vloaz zo e veze despizet ar rielezh lenn gant diarzoukadur an hennadiñ gerioù hepmuiken⁽¹⁹⁾. Un despizadur nevesoc'h a daol meiz c'hoazh ouzh an akuited da genstrollañ ar gerioù e unvezioù kevreadurel a ster, ouzh arver prim ar poentaouiñ, ouzh dibab ar mareoù span hag ouzh ar c'hwivadur da reiñ e ster klok d'ur skrid^{(15) (31) (34) (35) (42)}. Kement oberiezh anaoudel engwezhiat er rielezh lenn a zle bezañ lakaet e pleustr en un doare ampleg hep sachañ un aked emouez.

- Aesaet ez eo ar meizañ gant ar rielezh lenn dre ma tisamm loazioù evezh a-benn dewezhiañ an destenn. A-hend-all ez eo ar rielezh ur skor d'ar meizañ c'hoazh pa rank al lenner tizhout ul live kentañ dewezhiañ ster an destenn a-benn kenstrollañ ar gerioù e unvezioù kevreadurel a ster, ober spanoù ha lakaat c'hwivadoù.
- Amplegañ a ra keal an « argerzh diarzoug » ur c'heweriañ eus ar ster na c'houlenn ken nemet nebeut a aked, evel pa zebr unan gant ur gontell hag ur fourchetez. Aes eo an kez skeudenn da veizañ. Arabat dimp soñjal avat ez eus anv amañ eus ur varregezh enganet pe eus un damoug.
- Diarzoukaat ur real evel al lenn a c'houlenn ur gourdonañ reoliek ha war ur prantad hir (4 pe 5 bloaz, betek al Liveoù 4/5) evit ma c'hello bezañ sevenet gant nemeur a strivoù aked. Ne c'houlenn un argerzh diarzoug, eleze prim, nemet nebeut a strivoù, diemouez eo ha piaouekaet e vez war hir dermen dre ur pleutriñ reoliek.

An deskiñ lenn

- Dre forzh enklask war argerzh an hennadiñ gerioù o lenn ez eus dizoloet ez eo strizh e ereoù gant argerzh ar meizañ ⁽⁵⁾ ⁽¹⁷⁾ ⁽²⁷⁾ ⁽³⁹⁾. Evit meizañ gwelloc'h penaos ez eo engwezhiet an hennadiñ gerioù er meizañ ez eo dav disrannañ an kez barregezh e div gedrann : ar spisted oc'h anavezout ar gerioù (strivañ / skrivañ, lakaomp) ha diarzoukadur an kez argerzh.
- Kentizh hag el Live 1 e tle ar skoliad deskiñ pennaenn al lizherenneg. Ha dav eo dezhañ deskiñ kediañ soniadoù ar yezh e sigur ezvonegañ ar gerioù en un doare spis a-walc'h ivez. Gorrek eo an kez ezvonegañ en deroù. Goulenn a ra un aked bras-tre. Emañ an kez deskiñ e dalc'h barregezhioù ar skoliad e-keñver an emouez soniadel. Amplegañ a ra ivez ur pleustriñ reoliek hag ezpleg war an ezvonegañ.
- Nebeut ha nebeut, dre ur pleustriñ pemdeziek war al lenn ha dre vezañ en ardizh ar gerioù er skridoù, e kresko tizh an oberiezh en ur virout spisted an hennadiñ gerioù.
- Ar skolidi na c'hellont ket lenn en un doare spis ne c'hallint ket tizhout ul live meizañ efedus a-walc'h nag ul lenn riel. E saviadoù zo e c'hell an kez skolidi tizhout ul live spisted lenn dereat, met menel a ray o lenn gorrek, mouezhiadennet, strivus-bras. Nend eo ket ul lenn riel.
- Mard eo rekis-holl ar spisted da anavezout ar gerioù a-benn meizañ pezh a lenner, nend eo ket a-walc'h avat. **An diouer a ziarzoug – a zo ur gedrann eus ar rielezh – a vo ur skoilh d'ar meizañ.**

- A-raok gallout hennadiñ gerioù bet lennet endeo hag anavezet dre ul lennadenn war-eeun, e tle ar skoliad mont diouzh ur c'herzhed dezrannel. Dav eo dezhañ, gwir eo, gouzout hennadiñ ar gerioù derc'hennet gant al lizherennoù pe ar skrivadoù (skouer : k, i), kediañ soniadoù, lenn unvezioù hiroc'h, paot er yezh (sk : « ker » e kêr, kere, kerez, kerent, Kernev, kerzhout, Kerzu...), ha bezañ gouest da arverañ pennaenn al lizherenneg hag ar meizañ e sigur distagañ reizh ar gerioù (sk : hiziv, izel ; pe : keuz 'm eus). **En deskiñ lenn e tle kement barregezh danlec'hiet o kas d'ul lenn spis bezañ kelennet en un doare ezhleg.**

- Da veizañ perak ez eo daremouget ar meizañ gant an diouer a rielezh, ez eo dav sellout ouzh al lenn evel ouzh un oberiezh a c'houlenn e ve lakaet div oberiezh anaoudel e darempred. Dav eo d'ar skoliad hennadiñ ar gerioù skrivet hag ober ster ganto. Pep hini eus an kez oberiezhoù a ra gant ur c'hementad nerzhioù aked zo un harz dezhañ, diouzh ret. Evit ur prantad lakaet ez eo an harzoù re an eñvor war verr-dermen. Mar bez diaes anavezout ar gerioù e vo engouestlet un darn vras, ma n'eo ket an holl, loazioù anaoudel hegerz a vo engwezhet en oberiezh-se. Nebeut pe tamm ne chomo anezho evit ar meizañ.

Lenn gant ar c'hwivadur

- Lenn gant ar c'hwivadur, darlez ar yezhoniourion, zo derc'hel kont eus eolez, sonerezh, lusk ar yezh dre gomz. Lennet ez eo ar skrid gant estlammadelloù, atersadennoù, mouezhioù disheñvel en un emziviz... Unan eus perzhioù al lenn riel eo e c'hell dereiñ he c'hwivadur d'un destenn, perzh dibar d'al lenn a vouezh uhel. Ar re diaes dezho lenn o devez ul lenn unton, gant an hevelep c'hwivadoù bepred evit kement skrid a ve, diazas.

- Diskouezet ez eus anat gant ur studiennoù bennak an ereoù a zo etre al lenn gant ar c'hwivadur hag ar meizañ, hogen n'o deus ket ezhleget c'hoazh penaos e tegouezh hevelep ereoù. Un darempred a-geveskemm o deus stadet avat etre gwellaennoù ar rielezh, ar meizañ hag ar c'hwivadur.

Seul vuioç'h, seul rieloc'h

- Kreskiñ a ra ar rielezh ma lenner ingal. Anat eo, met labourioù niverus o deus diskouezet emañ diarzoukaat an hennadiñ gerioù hag an tizh lenn ur skrid e dalc'h an amzer bet o lenn ha liested ar skridoù bet kinniget d'ur skoliad.

- Stadañ a reer e lenn al lennerion vat muioc'h eget al lennerion diaes dezho. N'eur ket evit dewerzhañ doareoù ha kementadoù an kez diforc'hioù. Adalek diwezh al Live 1 e c'hell ar skolidi a zo gouest da ezvonegañ mat lenn 1933 ger en ur sizhun ;

e keit-se ne lenn ar re a ezvoneg gant poan ken 16 anezho ^{(1) (3) (9) (25) (38)}. E Live 4 e c'hell an 10 % gwellañ eus al lennerion lenn en ur ober daou zevezh an niver a c'herioù a vo lennet en ur ober bloaz gant an 10 % izelañ ⁽⁴⁾.

- Hervez ar studiennoù hag an dezverkoù dibabet evit savelañ ar strolladoù (lennerion vat / lennerion diaes dezho), ez argemm an niver a c'herioù lennet en ur prantad lakaet eus ur periad 10 d'ur periad 50.
- Nemeur ne vez dewerzhet ar rielezh lenn er skol koulskoude, daoust d'ar meneger eeun a c'hoarvez eus an niver a C'herioù Lennet Reizh dre Vunutenn (GLRM) ^{(14) (16) (26) (29) (46)}. Aes eo da jediñ : e dibenn pep lennadenn e lamer an niver a c'herioù bet lennet amreizh diouzh an niver an holl c'herioù bet lennet hag en ur rannañ dre an amzer e kaver ar GLRM. Evit ur skrid a 218 ger lennet e 180 eilenn gant 8 fazi, lakaomp, e kaver ar GLRM-mañ : $(218 - 8) \times 60 / 180 = 70$. Kement-se a ro al live diazez a rielezh lenn evit ar skrid-se.

Ha gallout a ra unan gwellaat e rielezh lenn?

- S.J. Samuels eo an hini kentañ o vezañ bet, e 1979, arveret ha dewerzhet hentenn al lenn arreet ha heñchet. Alies ez eo bet arveret abaoe hag anataet eo bet he gwered war arakadur ar rielezh lenn hag ar meizañ evit al lennerion diaes dezho lenn pe vilennek ^{(6) (11) (12) (23) (24) (28) (37) (41) (43) (45)}. **Dav e ve gourdonañ d'ar rielezh dre al lenn arreet er c'hlas adalek deroù an deskiñ lenn e Live 1.**

- Dav eo d'ar skridoù arveret evit gourdonañ d'ar rielezh bezañ berr a-walc'h (50 betek 150 ger el Liveoù 1 ha 2, 150 betek 300 eus al Live 4 betek ar c'helenndi), ha bezañ azas ouzh live meizañ no skolel ar skoliad. Liesseurt e tleont bezañ : lennegel, teulel, kazetennel, barzhel, emzivizoù...

- Ur pal da dizhout (tizh ha spisted) a ranker lakaat da gentañ : 110 GLRM gant 4 fazi d'ar muiañ, lakaomp.

- Mont en-dro an dalc'hoù a zle chom dalc'hmat an hevelep :

1. D'an den a c'hourdono ar skoliad da lenn ent-gorrek a-walc'h (120-130 ger dre vunutenn well-wazh) ar skrid ur wech kentañ, gant ar c'hwivadur da blaenat ar veizidigezh anezhañ.

2. E sigur gwelout ha meizet eo bet ar skrid gant ar skoliad e sav un nebeud goulennoù hag e tispleg, diouzh an degouezh, ar c'heriaoueg : evit ar gerioù kemplezh, arbennik pe al leterc'hadoù...

3. Lenn a ra ar skoliad ar skrid ur wech kentañ. Padventet e vo e lennadenn. Notet e vo ar badelezh hag ar fazioù a-benn jediñ ar GLRM.

4. Eskemm a reer gant ar skoliad a-zivout e fazioù lenn en ur e lakaat da adlenn an kez gerioù. Mar gra ar fazioù c'hoazh ez eo dav o ezplegañ dezhañ.

5. Merket eo an disoc'h war ur c'hevregad ha d'ar gourdoner eo da galonekaat ar skoliad da wellaat e zisoc'hoù e skeud un eil lennadenn.

- E kerz un dalc'h e c'haller ober eus 2 betek 5 adlennadenn. Pa c'hell ur skoliad dont da vezañ riel a-walc'h, e c'houlenner outañ klask lakaat ar c'hwivadur ha doujañ d'ar poentadur. Gallout a reer, a c'hiz all, pleustriñ gant ar c'hwivadur en un doare ezpleg ; gant pleustradennoù da lenn gant c'hwivadurioù disheñvel an hevelep frazenn : Emañ o vont ? Emañ o vont ! Emañ o vont.

Danevell eus an arnod war an dachenn

Dewerzhadenn ur gourdonerezh d'ar rielezh evit skolidi ar 6^{vet} diaes dezho lenn.

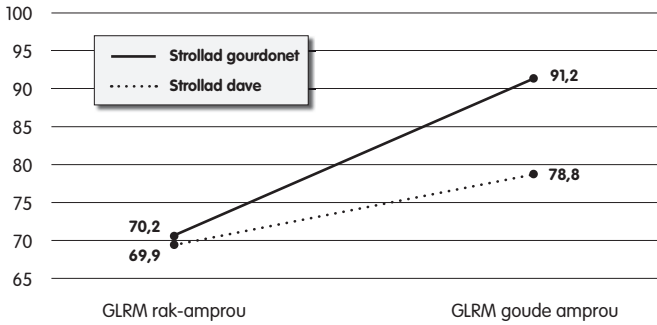
- Pal ar studienn-se graet ar bloaz 2006-2007 zo arnodiñ gweredoù ur gourdonañ d'ar rielezh dre hentenn al lenn arreet.
- Diwar ur standilhon a 80 skoliad 11 vloaz, lennerion ziasur (en tu-hont da 3 bloaz dale diouzh an oad geriadurel), ez eus bet tennet 29 anezho d'ar sord da vezañ gourdonet a-hed 24 dalc'h en ur ober 8 sizhunvezh.
- An disoc'hoù, 3 miz goude ar gourdonerezh, a ziskouez ez eo aet war-raok, ent-keitat, en un doare anat er rielezh lenn ($p < 0,05$) ar skolidi gourdonet, n'eus ket forzh pehini eus ar menegerioù a reer dave dezhañ, GLRM pe Alouette¹.
- Mar lakaer an arakadennoù bras da veneger, da lavarout eo ar re o deus, e 6 miz, gounezet 12 miz pe ouzhpenn diouzh an oad geriadurel, e stader emañ er blegenn-se 40,7 % eus ar re bet gourdonet, e-skoaz n'eus ken 18,9 % anezho er strollad dave.
- Diwar an diforc'h a stadegoù-se e c'haller dezastum ez eus aet an hanter eus ar skolidi, well-wazh, kalz war-raok en askont d'ar gourdonerezh.

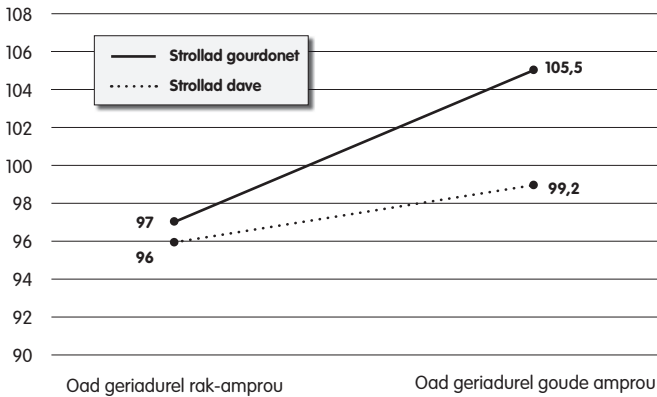
¹ Alouette : amproenn skoueriekaet da zewerzhañ al live lenn (tizh ha spisted).

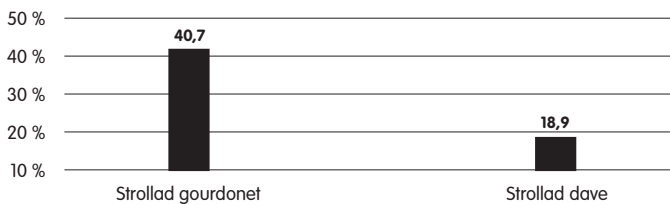
Dedro an niver a c'herioù lennet reizh dre vunutenn (GLRM) etre du ha mezheven

Dedro an oad geriadurel (e mizioù), muzuliet gant Alouette etre du ha mezheven

Araokadennoù a ouzhpenn 12 miz e lenn goude gourdonañ d'ar rielezh

Levrlennadurezh dodennel

- 1. Allington (R.), « Content coverage and contextual reading in reading groups », in *Journal of Reading Behavior*, 16, 1984, p. 85-96.
- 2. Allington (R.), « Fluency : The neglected reading goal in reading instruction », in *The Reading Teacher*, 36, 1983, p. 556-561.
- 3. Allington (R. L.), « If they don't read much, how they ever gonna get good ? », in *Journal of Reading Behavior*, 21, 1977, p. 57-61.
- 4. Allington (L. R.), *What really matters for struggling readers designing research-based programs*, Longman, Boston, MA, 2000.
- 5. Calfee (R. C.), Piaotkowski (D. C.), « The reading diary : Acquisition of decoding », in *Reading Research Quarterly*, 16, 1981, p. 346-373.
- 6. Chard (D. J.), Vaughn (S.), Tyler (B. J.), « A synthesis of research on effective interventions for building reading fluency with elementary students with learning disabilities », in *Journal of Learning Disabilities*, 5, 2002, p. 386-406.
- 7. Cogni-Sciences, *ROC Repérage Orthographique Collectif*, <http://www.cognisciences.com>, 2005.
- 8. Cogni-Sciences, *ODÉDYS Version 2, Outil de DÉpistage des DYSlexies*, <http://www.cognisciences.com>, 2005.
- 9. Cunningham (A. E.), Stanovich (K. E.), « What reading does for the mind », in *American Educator*, 22(1-2), 1998, p. 8-15.
- 10. D.E.P.P., *Les évaluations en lecture dans le cadre de la journée d'appel de préparation à la défense Année 2006, Note d'Information 07.25*, Ministère de l'Éducation nationale, Paris, mai 2007.

- 11. Dowhower (S.R.), « Repeated reading revisited : Research into practice », in *Reading and Writing Quarterly*, 10, 1994, p. 343-358.
- 12. Faulkner (H. J.), Levy (B. A.), « Fluent and nonfluent forms of transfer in reading : Words and their message », in *Psychonomic Bulletin and Review*, 6, 1999, p. 111-116.
- 13. Fayol (M.), Zorman (M.), Lété (B.), « Associations and dissociations in reading and spelling French Unexpectedly poor and good spellers », in *British Journal of Educational Psychology*, sous presse.
- 14. Fuchs (L.S), Fuchs (D.), Eaton (S.), Hamlet (C.L.), *Relations between reading fluency and reading comprehension as a function of silent versus oral reading mode*, Étude non publiée, 2000.
- 15. Harris (T. L.), Hodges (R. E.), *The literacy dictionary*, International Reading Association, Newark, DE, 1995.
- 16. Hasbrouk (J.E.), Tindal (G.), « Curriculum-based oral reading fluency norms for students in grades 2 through 5 », in *Teaching Exceptional Children*, 24(3), 1992, p. 41-44.
- 17. Herman (P. A.), « The effect of repeated readings on reading rate, speech pauses, and word recognition accuracy », in *Reading Research Quarterly*, 20, 1985, p. 553-565.
- 18. Johns (J.L.), *Informal reading inventories*, Communitech International Corp., DeKalb, IL, 1993.
- 19. Loberge (D.), Samuels (S. J.), « Toward a theory of automatic information processing in reading », in *Cognitive Psychology*, 6, 1974, p. 293-323.
- 20. Lecocq (P.), *L'É.CO.S.SE, une épreuve de compréhension syntaxico-sémantique*, Presses Universitaires du Septentrion, Villeneuve-d'Ascq, 1996.
- 21. Lefavrais (P.), *L'Alouette, test d'analyse de la vitesse en lecture à partir d'un texte*, ECPA, Paris, 1967.
- 22. Levy (B.A.), Abello (B), Lysynchuk (L.), « Transfer from word training to reading in context : Gains in reading fluency and comprehension », in *Learning Disabilities Quarterly*, 20, 1997, p. 173-188.
- 23. Levy (B. A.), Nicholls (A.), Kohen (D.), « Repeated readings : Process benefits for good and poor readers », in *Journal of Experimental Child Psychology*, 56, 1993, p. 303-327.

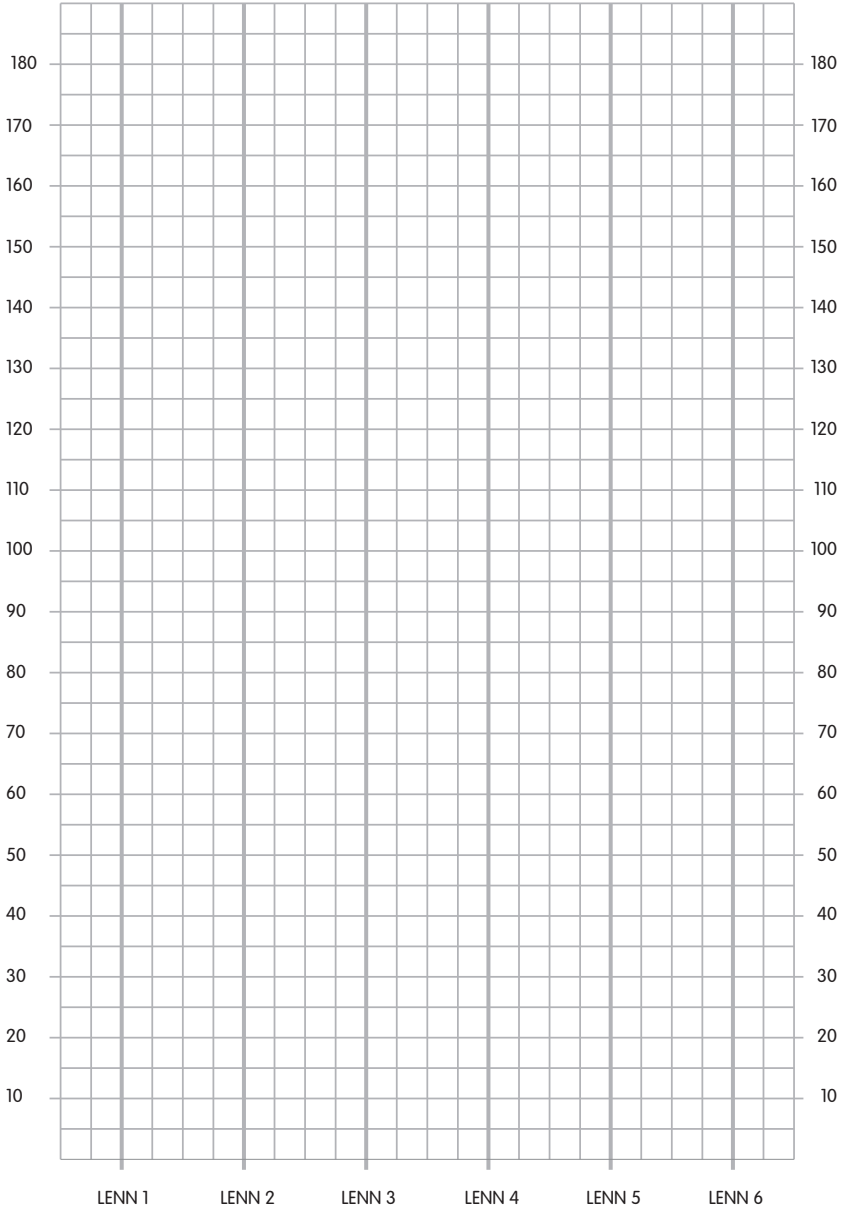
- 24. Levy (B. A.), « Moving the bottom : Improving reading fluency », in *Dyslexia, fluency and the brain*, M. Wolf (Ed.), York Press, Timonium, MD, 2001.
- 25. Nagy (W.), Anderson (R. C.), « How many words are there in printed school English ? », in *Reading Research Quarterly*, 19, 1984, p. 304-330.
- 26. Pinnel (G.S.), Pikulski (J.J.), Wixson (K.K.), Campbell (J.R.), Gough (P.B.), Beatty (A.S.), *Listening to children read aloud*, U.S. Department of Education, National Center for Educational Statistics, Washington, DC, 1995.
- 27. Rasinski (T.V.), « Fluency for everyone : Incorporating fluency instruction in the classroom », in *The Reading Teacher*, 42, 1989, p. 690-693.
- 28. Rasinski (T.V.), « Investigating measures of reading fluency », in *Educational Research Quarterly*, 14(3), 1990, p. 37-44.
- 29. Rasinski (T.V.), *The fluent reader : Oral reading strategies for building word recognition, fluency, and comprehension*, Scholastic, New York, NY, 2003.
- 30. Raven (J.), *Progressive matrices*, ECPA, Paris, 1938.
- 31. Samuels (S. J.), « Automaticity and repeated reading », in *Reading education : Foundations for a literate America*, J. Osborn, P. T. Wilson & R. C. Anderson (Eds.), Lexington Books, Lexington, MA, 1985.
- 32. Samuels (S. J.), « Toward a theory of automatic information processing in reading », in *Cognitive Psychology*, 6, 1974, p. 293-323.
- 33. Samuels (S.J.), « Decoding and automaticity : Helping poor readers become automatic at word recognition », in *The Reading Teacher*, 41, 1988, p.756-760.
- 34. Schreiber (P. A.), « On the acquisition of reading fluency », in *Journal of Reading Behavior*, 12, 1980, p. 177-186.
- 35. Schreiber (P. A.), « Prosody and structure in children's syntactic processing », in *Comprehending oral and written language*, R. Horowitz & S. J. Samuels (Eds.), Academic Press, New York, NY 1987.
- 36. Schreiber (P. A.), « On the acquisition of reading fluency », in *Journal of Reading Behavior*, 7, 1980, p.177-186.
- 37. Sindelar (P. T.), Monda (L. E.), O'Shea (L. J.), « Effects of repeated readings on instructional and mastery-level readers », in *Journal of Educational Research*, 83, 1990, p. 220-226.
- 38. Snow (C.), Burns (S.), Griffin (P.), *Preventing reading difficulties in young children*, National Academy Press, Washington, DC, 1998.

- 39. Stanovich (K.), « Mathew effects in reading : Some consequences of individual differences in the acquisition of literacy », in *Reading Research Quarterly*, 22, 1986, p. 360-406.
- 40. Stoddard (K.), Valcante (G.), Sindelar (P.), O'Shea (L.), Algozzine (B.), « Increasing reading rate and comprehension : The effects of repeated readings, sentence segmentation, and intonation training », in *Reading Research and Instruction*, 32, 1993, p. 53-65.
- 41. Strecker (S.), Roser (N.), Martinez (M.), « Toward understanding oral reading fluency », in *Forty seventh Yearbook of the National Reading Conference*, T. Shanahan & F. Rodriguez-Brown (Eds.), The National Reading Conference, Chicago, IL, 1998.
- 42. Thurlow (R.), Van den Broek (P.), « Automaticity and inference generation », in *Reading and Writing Quarterly*, 13, 1997, p. 165-184.
- 43. Torgesen (J.), Rashotte (C.), Alexander (A. W.), « Principles of fluency instruction in reading : Relationships with established empirical outcomes », in *Dyslexia, fluency, ana the brain*, M. Wolf (Ed.), York Press, Timonium, MD, 2001.
- 44. Turpie (J. J.), Paratore (J. R.), « Using repeated reading to promote success in a heterogeneously grouped first grade », in *Perspectives on literacy research and practice : Fortyfourth Yearbook of the National Reading Conference*, K. A.Hinchman, D.J. Leu, & C.K. Kinzer (Eds.), The National Reading Conference, Chicago, IL, 1995.
- 45. Van Wagenen (M. A.), Williams (R. L.), McLaughlin (T. F.), « Use of assisted reading to improve reading rate, word accuracy, and comprehension with ESL Spanish-speaking students », in *Perceptual and Motor Skills*, 79, 1994, p. 227-230.
- 46. Zutell (J.), Rasinski (T.V.), « Training teachers to attend to their students' reading fluency », in *Theory Into Practice*, 30, 1991, p. 211-217.

Disoc'h GLRM da bep lennadenn

Skrid : # .....

www.editions-cigale.com

Skrid : # .....

Hollad gerioù : .....

Dalc'h 1^{añ}	Lennadenn 1			Lennadenn 2		
	SKOLIAD	GLM	FAZI	GLRM	GLM	FAZI

2ⁱ Dalc'h	Lennadenn3			Lennadenn 4		
	SKOLIAD	GLM	FAZI	GLRM	GLM	FAZI

3de Dalc'h	Lennadenn 5			Lennadenn 6		
	SKOLIAD	GLM	FAZI	GLRM	MLM	FAZI

Evit bezañ efedusoc'h

- Dibab ar skridoù diouzh o hirder ha diouzh diaester o geriaoueg, a zle bezañ azas ouzh barregzhioù ar skolidi.
- Ur wech bet meizet ar skrid, plediñ buan gant al lennadennoù hiniennel, ar pal kentañ o vezañ ar rielezh lenn ha neket ar meizañ.
- Pleustriñ war bep skrid oc'h ober 2 pe 3 dalc'h bep sizhun, gant div lennadenn ur vunutenn e-skeud pep dalc'h.